

Panis Evangelici Fragmenta Quadragesimalia Tripartita

Ex sanctissimo Dei Verbo copiosè & sedulo collecta, Sanctorum Patrum, variorumque Auctorum sententiis & conceptibus mirificè aucta; Et Omnibus Quidem Anni Dominicis; præcipuè tamen singulis Quadragesimæ Dominicis & Feriis per binas ad minus, sæpius denas aut septenas Conciones fidei Populo ...

Lingendes, Claude de

Coloniae Agrippinae, 1689

LVI. Quæ est octava in idem Evangelium de Divite & Lazaro, est de gloria Cælesti ex occasione sinus Abrahamæ, in quem Lazarus ab Angelis delatus est.

Nutzungsbedingungen

[urn:nbn:de:hbz:466:1-56356](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-56356)

FERIA QVINTA VEL SEXTA
 DOMINICÆ SECUNDÆ
 IN QUADRAGESIMA.
 CONCIO OCTAVA

De Gloria Cœlesti.

Factum est autem ut moreretur mendicus, & portaretur ab Angelis, in sinum Abrahamæ.

Lucæ. 16.

NARRANT Historici naturales montem esse, Cujus in unâ parte sit hyems perpetua, nives, glacies, tempestates: In alterâ ver perpetuum, florum amœnitas, herbarum viriditas & arborum umbra. Idem in proposito Divitis Epulonis, & Lazari Evangelio conspicitur, seu utrumque spectes sigillatim, ob duplicem statum, seu ambos inter se compares. Nam quid dissimilius, quàm dives Epulo, & Lazarus, seu hanc vitam spectes, seu alteram? Et ille ipsi inter se quàm dispares? aded ut unus status sit hyems misera, altera autem sit instar veris perpetui. Ita nimirum sua est in rebus omnibus vicissitudo, secundùm illud Eccle, cap. 3.

Tempus flendi, & tempus ridendi: tempus plangendi, & tempus saltandi: Tempus acquirendi, & tempus perdendi: Nos heri spectavimus quod pertinet ad unam partem Evangelii, nempe miserum mortui Divitis statum, & unius occasione, omnium damnatorum pœnas ostendimus: Placet hodie vobis ostendere longè dissimilem Lazari conditionem, nempe æternam beatitudinem, quam significat sinus Abrahamæ, in quem Lazarus statim à morte ab Angelis delatus est: quæ res quoniam alteram æternitatis partem spectat, multùm interest ut à nobis intelligatur: accedamus ad ipsius Sapientiæ Matrem, AVE MARIA.

NON facile est certò constituere ubi-
nam plus sit difficultas, & utrum è duo-
bus operosius sit, aut repræsentare, uti oportet,
horribiles pœnas damnatorum, infero-
rumque imaginem adumbrare, aut efficere ut
homines concipiant animo inæstimabiles
æternæ beatitudinis delicias, atque ima-
ginem Paradisi effingere: juxtà verba Eccli.
cap. 1. *Altitudinem cœli & latitudinem terræ
& profundum abyssi quis dimensus est? Quem
locum exponens Hugo Cardinalis sic ait: Per
altitudinem cœli, intelligit sublimitatem
præmiorum; per latitudinem terræ, tenuita-
tem temporalium gaudiorum; per profun-
dum abyssi, profunditatem suppliciorum, &
ejusmodi res nemo metitur: Præmia cœli
contemnuntur; gaudia mundi diliguntur;
supplicia inferni non metuuntur. Ego verò
meriti altitudinem cœli, interpretoꝝ magni-
tudinem gloriæ cœlestis exæquare oratione,
quod esse etiam impossibile, docet Sapiens.
Sed quoniam ausus sum in unius exemplo
profunditatem Inferni metiri; ne alteram
partem neglexisse videar, altitudinem cœli
hodie metiri aggredior: Sed eo modo qui de-
cet hanc vitam, cujus proprium est ex parte
cognoscere: Ut enim ait Apostolus 1. Cor.
13. *ex parte cognoscimus, & ex parte propheta-
mus: cum autem venerit quod perfectum est,
evacuabitur quod ex parte est, immò nostram
cognitionem nostram appellat puerilem:
Cum essem parvulus, loquebar ut parvulus; sa-
pientiam ut parvulus; cogitabam ut parvulus;
quando autem factus sum vir, evacuavi quæ er-
rant parvuli: Quin etiam hanc nostram cog-
nitionem obscuram vocat, & ænigmaticam;
quibus verbis, ejus imperfectionem osten-
dit: Videmus nunc per speculum in ænigmate,
tunc autem facie ad faciem: nunc cognosco
ex parte, tunc autem cognoscam sicut & cognitus
sum. Modus itaque is erit, ut quibusdam lut-**

picionibus utar, quibus ostendam quanta sit
Lazari, & eorum omnium qui in sinum
Abrahæ deferunt ut felicitas; qui locus æter-
næ beatitudinis quietem significat.

I. Suspicio est ejusmodi. Necesse est felici-
tatem æternæ beatitudinis summam esse,
cùm sit ineffabilis, & incomprehensibilis: In-
effabilem dixi, Quia qui viderat Apostolus,
scripsit 2. Cor. 12. se audivisse *arcana verba,
quæ non licet homini loqui*: Dicebat olim Anto-
nius, Eloquentiam ex parvis, magna facere:
sed eloquentia quæ rebus omnibus addit, rei
istius magnitudinem æquare non potest:
Vulgò quæ inter homines magna sunt, ipso
sermone adaugentur, unde mēdax fama, & in
historiis fallax est fides, qua fallax narratio:
& quæ de Regum opibus, & magnificentia:
quæ de præclarè gestis, quæ de facinoribus:
quæ de Regionum felicitate, abundantia, &
copiâ dicuntur, semper sunt majora vero:
Oratores Piætorib⁹ similes sunt, isti coloribus,
& furores superant: illi oratione, & eloquen-
tia: Sed vide quanta sit beatitudo, quam nul-
lus sermo æquare possit. Verùm facessat
humana eloquentia, hoc magis in Apostolo
mirandum: Quid enim Apostolus, non no-
bis de rebus divinis explicavit? Quam multa
de Angelorum ordinibus? quam multa
de prædestinatione, quam multa de rebus
etiam occultis ipsis Angelis, qui ab ipso di-
dicerunt? Sed cùm de gloriâ incidit ser-
mo, ait te quidem audivisse, sed quæ non li-
cet homini loqui. Quis itaque audeat, qui
non viderit? Et qui vidit & audivit, quis lo-
qui possit & dicere, si non potuit Apo-
stolus?

Sed parum est quòd sit ineffabilis: dixi
quoque incomprehensibilem: hæc vox, du-
o negat, & cognitionem, & possessionem.
Incipiamus à cognitione; de quâ ita ipse
scribit 1. Cor. 2, ex Isaiâ cap. 64. *Oculus non*

vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit, quæ præparavit DEVS iis qui diligunt illum. De oculis quid loquar? Quidquid ferè in hac vitâ delectat, ad cognitionem oculorum pertinet: Nam quæ ad pulchritudinem universi spectant, vel ad artefacta, vel ad pompam sæculi, hæc omnia objecta sunt oculorum; unde Apostolus Joannes uno verbo complexus est quidquid ad mundi opes, & magnificentiam pertinet, cum dixit 1. Epist. cap. 2. *concupiscentiam oculorum*: Sed quid oculi ad beatitudinem? *Oculus non vidit*. Iam quoniam unus homo adesse rebus omnibus & omnibus locis non potest, unde nec omnia scire; quod oculus non vidit, auris potest percipere; unde apud Jobum cap. 28. postquam dictum est de Sapientiâ, *Abcondita est oculis omnium viventium*, subditur tamen, *quod perditio & mors dixerunt. Auribus nostris audivimus famam ejus*: Et certum est nobiliores cognitiones à nobis per auditum acquiri: Etenim ut ait Apostolus Roman. 10. *Fides ex auditu auditus autem per Verbum Dei*: Sed idem qui fatetur se audivisse arcana verba quæ non licet homini loqui, dicit tamen, quod *nec auris audivit*. At quid mirum si sensus non ceperint, quod corporeum non est, & quod ex eodem, exuperat omnem sensum; Sed & idem addit, omnem etiam intellectum: quod Augustin. libr. 22. de Civit. cap. 29. intelligit de omni intellectu humano, & angelico: Pax itaque DEI exuperat omnem intellectum. Non dubium (inquit Augustinus) quod præter suum, hoc est Divinum (unde dicitur; *Neque in cor hominis ascendit*) nomine cordis hominis duo passim intelligit Scriptura, vel cogitationem, & intellectum; vel cupiditatem & amorem. Quanta sit vis intellectus, patet experientiâ: nam licet hic mundus, suâ magnitudine videatur immensus, momento tamen intellectus totum illum

percurrit; immò mundos innumeros suâ velocitate transvolat, suâ capacitate comprehendit. Finge quemcunque numerum, illum intellectus infinities augere, & multiplicare potest: Finge quamcunque magnitudinem, illam intellectus infinities potest porrigere: Finge quamcunque perfectionem, nulla res intellectui potest fines dare: Finge voluptates, finge divitias, finge honores, & imperia, possibilis, impossibilia, vera & ficta: intellectus cuncta transcendit. Idem dico de cupiditate, & amore, & desiderio, quæ nullâ re finiri possunt, & terminari: Nam si Salomon agens tantum de sensibus, dixit Ecclesiastis 1. *Non satiatur oculus visu, nec auris auditu impletur*: quanto magis animus & voluntas? Sicut enim corpus habet spatia definita temporum & locorum, ita etiam objectorum: sed animus uti nec loco, nec tempore definitur, ita nullis finibus terminatur. Nihilominus tamen totus quantus est, beatitudinem cœlestem non potest comprehendere: *Nec in cor hominis ascendit*: Unde Augustinus Serm. 20. de Ecclesiæ dedicatione, *Quod parat DEVS diligentibus se*, fide non comprehenditur, spe non tangitur, charitate non capitur, desideria, & vota transgreditur, acquiri potest, æstimari non potest. Sed quid dico cœlestem beatitudinem esse humano intellectui incomprehensibilem ad cognoscendum, cum sit etiam ad possidendum? Etenim si, ut ait Philo Judæus, lib. de Temulentia; nequidem orbis terrarum integer sufficere potest accipiendis Dei beneficiis, sed ut exigua lacuna redundabit; quanto magis humanus animus, incapax est, ut ipsam gloriam, quæ Deus est, in se capiat? Hinc fit ut necesse sit Deum, per lumen gloriæ hominem disponere, ut capax fiat beatitudinis cœlestis. Et quanquam in homine ad gratiam evecto, sit status aliquis supernaturalis, tribus potissimum constans virtutibus; fi-

de, spe, & charitate: nihilominus uti ex Augustino diximus, Quod parat diligentibus se, fide non comprehenditur, spe non tangitur, charitate non capitur: ut scias excessum gloriæ supra omnem potentiam.

Hinc sequitur 1. Ridiculas esse hominum cogitationes de beatitudine, cum illam per ea quæ in hac vitâ homines mirantur exprimunt, quasi hoc ipsum sit beatitudo. Quid enim camporum amœnitates, quid hortorum delicias, quid metallorum pretia, quid astorum fulgores, quid Regum palatia, quid opes, quid honores, quid gaudia, quid voluptates commemorem? quid mensarum cupedias, quid vocum concentus, quid fidium sonos, quid flores, quid gemmas, quid uniones, quid fontes, quid apparatus, quid vestes, & ornatus & his similia? cum hæc omnia tam parva sint, utpote quæ oculus vidit, quæ auris audivit, & quæ in cor hominis ascenderunt: ascenderunt inquam, quoniam corde hominis inferiora sunt, & cor potest ea omnia pro virtute contemnere.

Sequitur 20. Quidquid in Scripturis dicitur de beatitudine dum exprimitur per convivium, per nuptias factas à Deo, *faciet enim illos discumbere, & transiens ministrabit illis*: Dum depingitur ut civitas in quadro posita Apocal. 21. habens portas duodecim, & in portis, Angelos duodecim, &c. *Et erat structura muri ejus ex lapide laspide, ipsa verò civitas, aurum mundum, simile vitro mundo, & fundamenta muri civitatis, omni lapide pretioso ornata, & cætera ejusmodi, ita intelligenda esse, ut illis rebus longè majora, & meliora intelligantur.* Hæc enim ita dicuntur ut homines affectu sensibus, aliquid ex more suo concipiant: Ita si equus reflexionis & discursus, esset capax, & convivantes & gaudentes homines videret, judicaret eos tenerum fœnum, & pinguem avenam vorare. Hæc enim corporalia quam longè absint ab his cœlestibus, vel hinc

judicare possumus, quod etiam spiritalia quæ cogitamus, Apostolus vocat cogitationem ex parte, & cogitationem parvulorum, & cognitionem ænigmaticam; ait enim *ex parte cognoscimus, & ex parte prophetamus*; &c.

Sequitur 3. Abominabiles esse quorundam imaginationes, qui nullam aliam beatitudinem agnoscunt, quam corpoream, & carnalem, qualem ferè Mahomet Arabibus, & Sectatoribus suis proposuit. Ita sunt qui beatitudinem ponunt in cibo, & potu, in venere, in ludo, in discursibus, in pecuniis, in divitiis, in ambitione: qui quidem homines, eandem cum brutis animantibus felicitatem habent. Hinc accidit futurorum neglectus, & presentium æstimatio: contra quam monet Apostolus, *Non contemplantibus nobis quæ videntur, sed quæ non videntur.*

Sequitur 4. Optimam rationem cogitandæ beatitudinis esse ex incôprehensibilitate, temperad aliquid majus, rebus visis, & auditis & cognitis assurgere, ut si quæ oculis blandiuntur, & videntur pulchra, intra te dicas, longè meliora sunt quæ expecto: si quæ audimus, quæ legimus, mirabilia tibi apparent, dicas quæ spero in beatitudine, longè majora sunt & meliora: si ut est mira animi libertas, plurima fingas animo, si cupiditas te incendat, si vota animum pulsent; dicas hæc ne minimam quidem beatitudinis quam spero partem efficiant. Etenim sicut S. Dionysius duplicem agnoscit Dei cognoscendi modum, unum per affirmationes, alterum per negationes, & hunc meliorem esse dicit: quia nobis est manifestius quid Deus non sit, quam quid sit: Ita modus optimus proponendæ beatitudinis ille est, qui fit per negationes: Et sicut Theologi modum illum affirmationis approbant circa DEUM, ut quæcunque cogitaveris, affirmes Deum esse aliquid melius: Nam DEVS non est substantia, sed supersubstantia: non est sapiens, sed supersapiens; immò neque Ens, sed

sed super Ens : Ita quidquid de beatitudine in mentem veniet, id semper adaugere debes cogitatione. Si quidem ut ait David, *Ascendet homo ad cor altum & exaltabitur Deus*; Vt nimirum homo non demissè sentiat de beatitudine : ut intelligat cum amittit beatitudinem, non rem exiguam amittere, sed inestimabilem : cum ei proponitur beatitudo, non vile aliquid sibi proponi : cum occurrit occasio, ut plus beatus sit, non ita sit imprudens, ut majus illud gloriæ pondus parvi æstimet. Docent Theologi cum in inferis sint tormenta, quæ æstimari non possunt, maximum tamen tormentorum esse pœnam damni, nempe dolorem de amissâ beatitudine : Cum enim homini damnato imprimatur à Deo species quædam magnitudinis ejus boni, cujus jacturam irreparabilem fecit exiguâ de causâ, tantum dolorem concipit anima ut neque ignei fluvij, neque tenebræ, neque carcer, neque vincula, neque vermis qui non moritur, ullam comparisonem possint habere, cum illo; licet anima integram non habeat cognitionem magnitudinis gloriæ: Etenim uti dicitur in Apocal. *Nemo scit nisi qui ascendit*: & qui sciret, & simul amitteret, tantum dolorem conciperet, ut sine dubio omnium inferorum dolores solus æquaret, cum tamen homines passim beatitudinem amittant, nec cogitent aut curent. O vâcordiam! ô infaniam! ô insensibilitatem? Sed ad aliam suspensionem magnitudinis gloriæ veniamus, ne ex nostrâ exiguitate, illius magnitudinem æstimemus.

II. Suspicio peti potest ex cœlestis beatitudinis pretio : Nam etiam si inestimabilis sit ab hominibus, tamen qui dabit, pretium posuit: Vnde Sanctus Augustinus; Regnum cœlorum venale est; & dicitur in Evangelio: *Mercus vestra multa est in cœlo*: At ex ipsius pretio, ejusdem magnitudinem peto.

Enim Christus qui non potuit ignorare

rerum omnium pretium, nec fuit malus earum æstimator, tanti gloriam fecit, ut eam & sibi, & nobis, morte, & sanguine coemerit: Hebr. 2. *Videmus Iesum propter passionem mortis gloriâ, & honore coronatum, &c. decebat enim eum, propter quem omnia, & per quem omnia, qui multos filios in gloriam adduxerat authorem salutis eorum per passionem consummare*:

2. Hic considera neminem sapientem emptorem, rem pretiosam pro vili expendere : Nam ut ait Sapiens, Proverb. 20. *Malum est, malum est, dicit omnis emptor, & cum recesserit, tunc gloriabitur*: Scilicet de lucro, & de re obtentâ: Cum itaque Christus sit ipsa Sapiencia, quis asserere possit eum imprudentem fuisse emptorem? Vide itaque quid pro emendâ gloriâ hominibus dederit, nimirum vitam suam, & sanguinẽ: *Et cum recesserit gloriabitur*: Vide autẽ quanti vitã Christi æstimes. S. Thomas docet vitam Christi fuisse tanti pretii, ut unica ejus hora plus valuerit, quàm vita æterna omnium mortalium, eorumque infinitorum, si dari possent: Quod si Sapiens dixit Eccli. 26. *Omnia autem ponderatio non est digna continentis anime*: Si de Sanctis veteris Testamenti dixit Apostolus Hebr. 11. *Quibus dignus non erat mundus*: Quanto magis existimari debuit vita Christi Domini? Vide itaque quanta sit gloria, cujus pretium est ea vita. *Omnia autem emptor cum recesserit, gloriabitur*: Quod dicitur Ium, rem non augebit, sed extendet, sed idem probabit.

3. Cogita quanti gloria Sanctis steterit, vide Martyrum dira tormenta: liberos Confessorum cruciatus, Virginum certamina: Lege Apostolum Paulum Hebr. 11. ubi textit Catalogum Sanctorum veteris Testamenti, & multis enumeratis sic concludit, *Sanctis per fidem vicerunt regna, operati sunt iustitiam, adepti sunt, re promissiones, &c. Alii vero*
discuti

distenti sunt, &c. Alii vero ludibria, & verbera experti, &c. De quibus in uniuersum pronuntiat: Non suscipientes redemptionem: ut meliorem inuenirent redemptionem: Quid enim existimamus, Auditores, Martyres stultos fuisse qui tam dira, & tam atrocita passi sunt? An sine causa, ut ait idem Paulus? minimè certè: quin potius iudicarunt se magnum quæstum facere, cum temporalis vitæ iacturâ, æternam vitam emerent, & modicis cruciatibus æternas delicias: Etenim ut ait Rom. 8. Existimo quod non sunt condigna passiones huius temporis ad futuram gloriam qua revelabitur in nobis: ac ne putes, id leuiter fecisse audi, quid subdat: Momentaneum enim ac leue tribulationis nostra æternam gloria pondus operatur in nobis: Vide autem quo exemplo: Hebr. 12. Aspicientes in authorem fides, & consummatorem Iesum, qui proposito sibi gaudio sustinuit crucem confusione contemptâ:

Hinc factum est, ut non modo non dolerent in tormentis, sed etiam exultarent: unde Hebr. 10. *Rapinam bonorum vestrorum, cum gaudio suscepistis, cognoscetes vos habere meliorem, & manentem substantiam:* & ipse Apostolus loquens de se 2. Cor. 7. *Superabundo gaudio in omni tribulatione nostrâ repletus sum consolatione:* Dicereseos in alienis corporibus pati, diceres habuisse corpora ænea, vel marmorea: Sed nimirum ut ait Tertull. ad Martyres. Nil erus sentit in nervo, dum animus, est in cælo. De Confessoribus quid loquar? In quibus duo maximè sunt illustria.

1. Rerum omnium contemptus & summa paupertas: Sed nimirum ut dixit Christus Dominus, *Simile est regnum cælorum homini negotiatori quærenti bonas margaritas, qui inuenta unâ pretiosâ margaritâ abiit & vendidit omnia quæ habuit, & emit eam:* adde Sapiens dictum: *Omnis autem emptor, cum recesserit gloriabitur:* Certè necesse est pretiosam admodum fuisse margaritam, quæ rerum omnium dispendio

empta est. Ac ne putes vile fuisse quod aliqui dederunt, quàm multi perfectionem Evangelicam sceptro, & regno sibi compararunt? Quis Moyses doctior, qui eruditus fuit in omni sapientiâ Ægyptiorum, qui solus naturæ novit incunabula, primus, & antiquissimus omnium scriptorum? Quis illo sapientior, qui ut ait Nazianz. primus fuit legislator? Audi quid de illo Paulus Hebr. 11. *Fide Moyses grandis factus, negavit se esse filium filie Pharaonis, magis eligens affligi cum populo Dei, quàm temporalis peccati habere iucunditatem; majores diuitias aestimans thesauro Ægyptiorum, improprium Christi, aspiciebat enim in remunerationem:* Et tamen ut ait idem cap. 11. *Iuxta fidem defuncti sunt omnes isti non acceptis re promissionibus, sed longè eas aspicientes, & salutantes.*

2. In Confessoribus eximium fuit studium mortificationis; sed nimirum ut ait 1. Cor. 9. *Omnis autem qui agone contendit, ab omnibus se abstinere, & illi quidem ut corruptibilem coronam accipiant, nos autem in corruptam:* Certè enim non decuerit ut qui restant pro floreâ coronâ quæ statim marcescit, abstinere ab omnibus contrariis, licet iucunda sint; nos verò non idem patiamur pro æternâ coronâ: Jam quid de virginibus loquar ac de earumdem certaminibus? Dixit Hieronymus inter Christianorum certamina, durissima esse prælia castitatis; unde verò se privant omni voluptatum genere? unde corpus suum castigant? unde oculos sibi effodiunt? Hinc nimirum ob Christi verbum. *Et sunt Eunuchi qui se castraverunt propter regnum cælorum:* Unde putatis, Auditores, tam multos fieri quotidie Religiosos, quos non rerum desperatio, non inopia rei familiaris, non stultitia rebus renuntiare persuaadet, sed dictum illud Christi, *Beati pauperes spiritu quoniam ipsorum est regnum cælorum?* Scrapion rebus omnibus nudatus, nisi codice Evangeliorum, ibat nudus, & clamabat: *Ille me spoliavit. Credite mihi non infantur il-*

nit illa Virgo nobilis quæ pulchritudinem suam æternis damnat tenebris; quæ vota multorum, & suspiria negligit; quæ tot titulos aspernatur: Nimirum venale est regnum cælorum: Tantum valet, quantum habes. Credite non ille insanit qui tot majorum decora, & titulos, qui jus primogeniti alijs cedit; qui divitias & honores derelinquit; immo sanè vili pretio rem magnam mercatur. Quid possessionem allegas, quid præfecturam, quid ducatum? Agebat ille apud Senecam Philosophus, cui tyrannus vim magnam pecuniæ offerebat, ut philosophari desineret; si metentare volueras, toto fui experiendus regno. Nec magnum aliquid deserit, qui regnum temporale relinquit, si hæc jactura regnum cælorum acquirit. Quid enim Apostolus regnum temporale appellat, nisi *temporalis peccati jucunditatem*? cui etiam Moyses prætulit affligi cum populo Dei, *aspiciebat enim in remunerationem*.

Sed accipite aliam de felicitatis æternæ pretio cogitationem. Nullum est in hac vita pretium virtutis & merces: debet enim merces esse aliquid melius, quoniam habet rationem finis, actio autem medijs, & viæ; item rationem habet consumationis, & perficientis; denique rationem coronæ. Etenim licet omnia bona temporalia debeantur virtuti, ut honor, divitiæ, potestas, gratia, favor, gloria, delicia, & alia quæ sunt inter homines bona; hæc tamen omnia inferioris sunt ordinis quam virtus. Hæc enim ex sua natura æterna est, bona autem omnia humana, sunt caduca & mortalia. Ad hæc si essent virtutis præmium, oporteret ut virtutem ipsam perficerent, quod contra fieri videmus: siquidem sunt potius virtutis impedimenta, & passim videmus eos qui istis rebus abundant, difficiliorem habere virtutem: nec sequitur, qui plus de illis habeant perfectiorem habere virtutem. Hinc fit, ut quotidie Deus ea auferat hominibus justis, ac potius donet alijs, ne mortales bona

ejusmodi putent virtutis mercedem? Quod si aliquibus virtute præditis concedat, idèd facit quod homini virtute prædito, omnia ista debeantur: & ita non dat ut mercedem principalem, sed ut rem debitam: Ea tamen nonnullis etiam dat, mercedis loco, ijs nimirum qui cum non habeant veras virtutes, habent nihilominus adumbratas, unde æquali mercede compensandi sunt: ut sicut non habent veras virtutes, ita nec vera accipiant bona, sed quæ tantum similitudinem habent bonorum. Ita Augustinus passim in libris de Civitate Dei docet Romanis cum veras virtutes non habuerint, non data vera bona, sed eos pro virtutibus non veris, mercedis loco, bona hæc temporalia accepisse quæ lib. 5. cap. 15. enumerat, honores, imperium, gloriam: quibus, inquit, honorati sunt in omnibus ferè gentibus, hodièque literis & historiâ gloriosi sunt; sed ut ait cap. 16. Merces autem Sanctorum longè alia est: siquidem ut dicit Apostolus de nonnullis Sanctis, *is dignus non erat mundus*: quia scilicet tanta est virtutis dignitas, ut nullâ re creatâ compensari possit: Et ut rectè æstimat Augustinus 22. de Civitate Dei cap. 30. Præmium virtutis erit ipse, qui virtutem dedit, eique seipsum quo melius, & majus nihil possit esse, promissit. Cum itaque virtutem bona omnia creata non compensent, unde Philosophi docuerunt, virtutem nullam aliam habere mercedem, præter seipsam: necesse est gloriam cælestem summam esse, quæ digna est virtutis compensatio, secundum illud, *Gaudete & exultate quoniam merces vestra copiosa est in cælis*. Jam cogita quales fuerint in multis Sanctis virtutes; qualis quibusdam vitæ neglectus: quantus in alijs contemptus opum, gloriæ, pecuniarum, imperiorum, voluptatum: Et quis dixerit neglectus horum vitæ mercedem esse ipsam vitam, & virtutum quæ negligunt opes præmium esse, ipsas opes, gloriam, pecunias, imperium, voluptates? Mitto dicere nullum

nullum pecuniâ pecuniam emere, possessione possessionem: Itaque istis rebus easdem res non emi: Sed dico, licet opum mercedes, essent opes; imperiorum imperia; voluptatum voluptates: at neglectus opum, quæ merces? neglectus imperiorum, & voluptatum, quæ compensatio? Cùm igitur tam multi generis sint virtutes, tam excelsæ, tam sublimes, tam admirabiles; necesse est Gloriam summæ dignitatis esse: siquidem nulla est virtus, nulla sanctitas, nullum præclarè factum, cujus non sit amplissima merces fœlicitas cœlestis. Immo duo amplius docent Theologi, unum est, nullam virtutem moralem dignam esse gloria cœlesti, nisi ex motivo fiat supernaturali, aut meritum habeat à gratia: Neque sic quidem nisi quoque accesserit Dei promissio, qui potius suæ fidei, quàm nostris meritis, gloriam concedit. Alteram semper gloriam dari supra condignum: in quem sensum exponit S. Bernar. illud Isaia 2. *Erit mons domus Domini preparatus in vertice montium: Omnia [inquit] nobis multiplicata redent, & qui aurum, & argentum & lapides pretiosos superædificavit fundamento, ædificium humile in imensos montes excrevisse mirabitur, & ex modico semine, magnos metet, non tam manipulos quàm acervos manipulorum.*

III. Suspicionem mihi præbet Isaia cap. 33. ubi magnificis verbis gloriâ cœlestem describit, atque inter cætera, hæc habet, *Quia solummodo ibi magnificus est Dominus noster: Ut intelligas.*

Considera 1. Quanta sit Dei magnificentia in hujus orbis creatione, in amplitudine, in varietate, in multitudine, in ornatu, unde mundum Græci *κόσμος* dixerunt: certè tanta est, ut vel ex hoc solum Deus hominibus innotescere potuerit. Jam vide partes singulas, cælorum magnitudinem, concentum, litem: quantus in Sole splendor, quantus in Luna, & Astris

Quam multæ nationes hinc deceptæ Deos crediderunt. Jam qualis in Elementis, & Elementorum opibus facultas, copia, pulchritudo: qualis in mixtis, in metallis, lapidibus pretiosis, unionibus, & aliis divitijs: qualis in plantis, arboribus, fructibus, frugibus, herbis, floribus, tantâ colorum, saporum, odorum, virtutum & proprietatum, & figurarum varietate; sed quanta admirabilitas in animantibus quæ in terra nutriuntur, volant in aëre, natant in aquis & quidem incredibili diversitate.

Cogita 2. Quanta sit Dei magnificentia in hominibus, singulos aspice in corpore, & anima: sed vide nationum multitudinem, & morum varietatem: Vide urbes, Provincias, regna, regiones: Quot in illis opes, quot divitiæ, quot opera: Quæ pompa, qui apparatus, quot artes, quot scientiæ: Quæ in regijs rerum omnium abundantia, majestas, venustas, amplitudo: Quid memorem Palatia, Domos, Tempia, Basilicas, ædificia publica, & privata. Vnâ Salomonis Templum quantum aurum continuit? parietes auro tecti, postes, trabes auro operta, pavimentum ipsum auro stratum. Quid vitem auream commemorem, quâ Herodes Templum ornavit, cujus racemi ex lapidibus pretiosis concinnati, hominibus majores fuerunt? Quid auream domum Neronis non minorem urbe? Quid opes Cræsi, quid Darij, quid Alexandri? Quid opera infinita, marmore, ebore, ære, argento, auro, & lapidibus pretiosis constantia? Sed ne corporæ & visibilia tantum attigisse videar.

Considera 3. Quanta in Angelis multitudo, & ordinum varietas, quanta potestas, virtus & majestas: quàm terribilis illorum exercitus, quàm admirabiles ordines, quæ lumina, quot scientiæ, quot cognitiones, quot virtutes, & perfectiones. Vna Intelligentia facilius cælum rotat quàm homo robustissimus pilâ: unus tam facile mari præest, quàm nau-

ut naviculæ: unus facilius leones omnes regit, quam pastor oves: unus facilius regna quam quilibet homo domum suam moderatur: porro suo numero omnem naturam corpoream vincit. Sed hæc omnia intra naturam sunt. Itaque;

Considera 4. Quanta magnificentia sit in operibus Gratiae. Plus facit Deus in unius hominis anima, si sanctus est, quam in omni condita natura. Quid gratiam sanctificantem loquar, quid virtutes infusas, quid supernaturales, & Theologicas, quid dona, quid gratias datas? Quid loquar Ecclesiam, veram Dei sponsam, quid ejus œconomiam, quid ordines varios? Audi Apostolum 1. Cor. 12. *Et quosdam quidem posuit Deus in Ecclesia primum Apostolos, secundo Prophetas, tertio Doctores, &c.* Quid loquar varias gratias gratis datas? *Vni unque enim datur manifestatio spiritus ad utilitatem*, ait ille ibidem, *alii quidem per spiritum datur sermo sapientiae, alii autem sermo scientiae, &c.* Sed ut majora eloquar: Quam magnificus Deus in Mysterijs, in Sacramentis, in Doctrina?

Verum quid Isaias dicit? *Quia solummodo ibi id est in gloria magnificus est Dominus noster.* Exploremus. Aliud est esse liberalem, aliud magnificum; Certè in his omnibus quæ modò enumeravimus, liberalem, imò profusum Deum esse iudico, sed non magnificum. Nam ut omittam plurima, ad magnificentiam necessariæ sunt ex Aristotele *δωπάναι μεγάλαι, ἢ πρέπεισαι.* Impensæ magnæ, & convenientes; hoc est, si impensæ fuerint aut parvæ, aut mediocres, non est magnificentia; unde non quoslibet decet ea virtus, sed magnos, quorum opes sunt magnæ. Neque hoc satis: debent etiam esse convenientes; idque duplici modo: in primis ut res ipsa mereatur; neque enim, ait Aristoteles, *ijsdem impensis sit templum, & sepulchrum;* oportet itaque ut opus magnas impensas mereatur: Deinde ut impensæ digna sit eo qui

eam facit; unde hominis privati magnificentia differt à Principis magnificentia: sed si hæc duo concurrant, sit *μέγας ἐν μεγάλῳ* Magnum in Magno, & ad summum magnificentia pervenerit. Hinc iudica Deum in hoc universo, extitisse quidem liberalem, sed non magnificum: Id docet Isaias cap. 40. cum ait *Ecce gentes quasi strilla situla, & quasi momentum statera reputata sunt: ecce insula quasi pulvis exiguus:* Cum gentes dixit, puta (inquit Chrylost.) quidquid in terris continetur, montium altitudines, profunditates vallium, camporum immensa spatia, tot regna, tot Provincias, tot gentes, toto mari à se divisas, tot mundis à se distitas nationes: Hæc autem omnia, quam sint Deo indigna, & imparia, satis indicat comparatio strillæ situlæ, & momenti statera: unde sic concludit Propheta: *Omnes gentes quasi non sint, sic sunt coram eo & quasi nihilum, & inane reputata sunt ei.* Vbi itaque sunt impensæ magnæ, & convenientes, hoc est Deo dignæ; si quidquid est, Deo comparatum, nihil est, quasi nihilum, & inane reputatur ei? *Quia solummodo ibi magnificus est Dominus noster.* Igitur ad ea quæ diximus aliud est addendum.

Considera itaque 5. Quidquid est magnificum in terris, quoad ornatum, divitias, splendorem, voluptatem, dignitatem, gloriam, & ejusmodi bona, æque bonis ac malis esse commune, secundum illud Christi, *Qui Solem suum oriri facit super bonos & malos:* nam si Solem facit communem, quanto magis cætera bona? Quæ inde conclusio est? Hæc primum obvia est: Certè si Deus tantis bonis cumulat in hac vitâ homines nefandos; quid in gloria præparavit diligentibus se? Si in hac vitâ Nero habuit auream domum, quid sperare possunt Sancti in gloriâ? Si, ut ait Augustinus tantam largitur diligentibus vanitatem, quantum quarentibus

bus veritatem? Quidam olim sub Rege Gotho, cum ludos Romæ spectasset, & urbis magnificentiam, exclamasse dicitur, si tam gloriosa est Romana, vana, quàm gloriosa futura est cœlestis patria? Hæc quidem verissima sunt: Sed hanc ego conclusionem intendi: Nemo in re parvâ, sed in magnâ est magnificus, etenim magnificentia exigit impensas magnas, & congruentes: Cùm itaque terrena omnia & mortalia, malis communia sint, immò magis proprii, certè in iis non fuit magnificus Deus, sed ut ait David, *magnificentia tua super cœlos: & Isa. quia solummodo ibi magnificus est Dominus noster*: In quo verò ea magnificentia consistit, quis explicet? certè *non vidit oculus absque te*: Vide imbecillis animi conatus.

I. Itaque quantum illud est, quòd quidquid in terris magnificum est, locuples, gloriosum, ac abundans divitiis ac deliciis, illud omne in cœlos transferetur, modò cœlis non sit indignum, ne tu homo terrenus, etiam in cœlis positus, terram desideres, ne tu homo terræ assuetus, beatitudinem spernas, si ea non haberes, quæ in terris, tuâ æstimatione magna sunt. Id significatum est in Apocal. cap. 21 ubi sermo est de præclarâ illâ civitate: *Et reges terræ (inquit) afferent gloriam suam, & honorem in illam*: sensus est, quidquid in terris homines admirantur, & cupiunt, etiam in summâ fortunâ; illorum omnium copia erit in cœlis: Et infra. *Et afferent gloriam, & honorem gentium in illam*: Id est sapientiam Græcorum, formam, artes, ingenium: Persarum gazas, opes, aurum, & purpuram: Romanorum potentiam, auctoritatem, gloriam, dominationem: Ita ut quemadmodum olim de Româ dixit Augustinus ditatam illam ex spoliis omnium nationum, ac in illâ, omnia fuisse visa, quæ olim in toto orbe terrarum

sparsa videbantur, quoniam præciosissima quæque in illam illata fuerant, tot templorum expilationes, tot urbium devastationes, tot Provinciarum, & Imperiorum exuvia: Ita quidquid in terris fuit eximium, imò longè majora, & præstantiora in cœlum inferuntur, secundum illud Psalmistæ, *Gloria & divitiæ in domo eius*: Illic enim videre licebit, tot Reges atq; Principes, tot Duces, ac Imperatores: Tot Pontifices verandos, tot artes, atque scientias, tot virtutes ac dotes, tot opes atque divitias, tantam gloriam, atque pompam, tot sæculorum miracula, denique quidquid optimum fuerit sæculis omnibus, simul & ordine congregatum: Refert Clem. Alexand. in admonitione ad Gentes ex Athenodoro, Sesostrim Ægypti Regem, cùm plurimas Græcorum gentes subjugasset, reversum in Ægyptum, Osiridis à quo genus duxerat, mirabilem fecisse effigiem, quæ dicta est Serapis, Briaxis opificis usus manu, qui ad opus faciendum, variam & multiplicem adhibuit materiam; adhibuit enim ramenta auri, atque argenti, æris, ferri, plumbi, stanni: denique nec ei ullus lapis deerat Ægyptius, nec Sapphyri, & Amethysti fragmenta, sicut nec Smaragdi, & Topasii, quæ omnia lævigata, tritaque, ac mixta, cæruleo imbuit colore, unde nigrior color imaginis: opus nempè dignum, quod pro Deo proponeret, in quo artifex omnes naturæ divitias miscuerat. Hoc fuit prophanum: sed istud sacrum, quod Cedrenus vocat *ἔργον αἰμίοντο* opus inimitabile factum à Justiniano Imperatore. Fecit ille sacram mensam ex auro, argento, & omni gemmarum genere, è ling. metallo, & aliis rebus omnibus, quæ terrâ, aurinari, toto denique orbe, sunt in pretio. Quod illi in minoribus operibus ambitiosè conati sunt, nec perfecerunt, ut partem rerum omnium pretiosarum in unum opus

opus compingeret, hoc in Cælo Deus perfect, ut quæcunque bona hîc reperiuntur non indigna cælo, hæc omnia in gloriâ conjungeret. Hinc fit ut passim afferant Theologi, non defore in cælis, singulis sensibus suas voluptates, & oblectationes, sed puriores ac syncriores, & majores, quàm quæ in terris percipiuntur: ne homo carni, & sensibus, & voluptatibus addictus beatitudinem cælestem repudiaret, si istis bonis careret. Itaque & suas ibi oculi voluptates habebunt, & aures suas, & gustus suas, & olfactus suas, & suas tactus, tanto mortalibus istis, meliores, ac majores, quantum distat status immortalitatis à mortalitate. Sicut enim non tantum spiritus beatus est, sed etiam corpus, ita non tantum spiritus suam habebit delectationem, sed & suam corpus. Ibi itaque suæ divitiæ, ibi suus honor, ibi sua gloria, ibi sua voluptas, ibi omnia in unâ fœlicitate collecta, sicut in auro, metallorum omnium pretium, in adamante lapillorum splendor, in Sole omnium Astrorum fulgor. Habebunt igitur in cælis beati quidquid pertinet, 1. ad commoditatem: 2. ad delicias: 3. ad dignitatem: 4. ad rerum omnium copiam & affluentiam: 5. Ad magnificentiam. Hinc tribus rebus finis imponetur, quas ego insatiabiles puto, super tria Salomonis insaturabilia: Curiositati, ambitioni, cupiditati: unde existet in animis illa quies, quam Apostolus vocat *Pacem Dei, quæ exsuperat omnem sensum, immo & intellectum.*

Sed hæc omnia pertinent tantum ad beatitudinem accidentalem, vel ad ejus appendicem: nec divinæ satisfaciunt magnificentia. Itaque plus illa aliquid requirit secundum illud: *Quia ibi solummodo magnificus est Dominus noster;* quod ego ulterius inquirō.

II. Ergo quis explicet magnitudinem gloriæ essentialis, quæ in clarâ Dei visione consistit, in quâ quidem hæc sunt præclarissima.

1. Quod creaturæ eadem re beata est, quâ

ipse Deus: Audi Venantium: Vbi Deo & hominibus sit una possessio: certè quod Deo sufficit, tibi satis sit.

2. Quod eodem modo, etenim seipso beatus est Deus, & creatura Deo beata est: ad hæc Deus sui visione beatus est, & creatura quoque Dei visione beata est: *Vt videas bona Jerusalem.*

3. Quod ipsius Dei possessione beata est; neque enim aliquâ re minori beata foret, unde appetitus quiescit; nam ut ait Augustinus serm. in Festo omnium Sanctorum: Ad Dei visionem cum venerimus, plus non requiremus; quid enim quærat is, cui Deus adest: aut quid sufficiat ei, cui non sufficit Deus?

4. Quod anima Deum attingat immediate, sine medio, sed ipsum proximè tangat, gustet, videat, odoretur, in ipsum tota immergatur, ita ut non jam Dei dona percipiat, sed ipsum Deum, ipsam Dei essentiam, ita ut seipso Deus animam oblectet. Certè omni alio modo, quo Deus attingitur, non proximè attingitur, sed immediate, hîc autem per seipsum attingitur. Et creaturæ quidem per species attinguntur, Deus autem ipse munere speciei fungitur, ut non sit aliud quod attingatur; etenim attingitur sine remedio: & uti nutrix quæ filium lactat, non jam vase utitur, aut cochleari, sed ubere, & mammâ, per quam infanti seipsam infundit: Ita Deus in beatitudine seipsum non aliquo dono, sed per se ipse delicias ministrat, & vitam. Id declarat S. Augustinus exponens illa verba Psalm. 34. *Dic anima mea salus tua ego sum*, ubi docet in hac vitâ Deum per alios subvenire, in alterâ per seipsum: In ipsis temporalibus angustiis (ait) per hominem subvenit Deus, salus tua ipse est; per Angelum subvenit Deus, salus tua ipse est: omnia illi subjecta sunt, & ad istam quidem vitam temporalem subvenit, alii inde: Eternam vitam non dat, nisi de se. Cum Incarnationem prædicat Paulus, ait *Deum aliâs*

locutum esse in Prophetis, multifariam multisque modis, &c. sed novissime in Filio: Ita in vitâ mortali se se variis modis Deus communicat per gratiam, per virtutes, per dona, per Sacramenta, per illapsus; sed in gloria per seipsum. Amabilissimum omnium mysteriorum quæ in hac vitâ habemus, est Eucharistia, in qua seipsum Christus donat, ac non tantum dona sua: Sed tamen mediis accidentibus panis, & vini sese communicat in eâ; & ita tantummodo per illa videtur, tangitur, manducatur, & nobis conjungitur. Verum unitur in gloriam per seipsum immediatè, atque impletur illa unionis perfectio, ad quam in hac vita pertingere non possumus, & ad literam implentur illa Christi verba: *Sicut Pater vitam habet in semetipso: Ita dedit Filio habere vitam in semetipso.* Item *Et ego vivo propter Patrem, & qui manducat me & ipse vivet propter me.* Quis illam possessionem explicet, ut quis verè Deum possideat non improprie, aut metaphysicè, sed verè ac proprie? Nec obstat quod id fiat videndo: Nam ex usu Scripturæ, videre, idem est quod habere, sicut illud Davidis, *Ut videas bona Jerusalem,* idem est quod invenias. Item illud aliud: *Tollatur impius ne videat gloriam Dei.* per non videre significat Propheta, non esse participem: Ita apud Latinos cernere hereditarem, idem est ac sumere possessionem. Jam quantum illud est, ut Deus fiat creaturæ possessio, nec Deus tantum fiat suorum donorum liberalis, sed suis magnificus? *Quia tibi solummodo magnificus est Dominus noster.*

Ex dictis hætenus à nobis

Collige 1. In gloriæ conspectu quàm sint alia omnia negligenda, & si tanti vitrum, quanti margaritum: Terrena omnia falsa, simulata, caduca, fugacia, mortalia, vitiorum illecebæ, nugacitates, corporis bona, communia vel cum belluis, vel cum sceleratis hominibus:

quibus caruisse felicitas est: quæ contempnisse virtus: possedisse periculum: concupisse libido: magni fecisse stultitia. Vide quantum homines insaniant, qui rem tantam qualis est possessio Dei perfectissima despiciunt. Certè stupiditas est aut insania, aut irreligio: Stupiditas cum excelsa non capiant & tantis rebus non tangantur: Stultitia & furor; dum pro luce, tenebræ; pro honore dedecus, pro honore dedecus, pro solio sterco; pro regno servitus; pro felicitate infelicitas eligantur: Denique irreligio, & impietas; Quia necesse est ut futura vita & felicitas, & animorum immortalitas non credantur: alioqui quis crederet sic homines desipere? Sed quid Joannes in Apocalypsi post relatam gloriam cælestis patriæ, quam his verbis absolvit, *Et regnabunt in sæcula sæculorum,* subdit, *Et dixit mihi, hæc verba fidelissima sunt, & vera:* Ita nimirum fidei confessio sic absolvitur, dum creditur resurrectio mortuorum, & vita æterna, ut scias hæc clausulâ fidem omnem nostram absolvi: *Hæc verba fidelissima sunt, & vera.* Hæc de causâ, quàm multi mundana omnia deseruere, opes, magistratus, possessiones, honores, & nonnulli etiam sceptrâ. *Cognoscetes se habere meliorem, & manentem substantiam?* Eadem de causâ quàm multi *omnium honorum jacturam cum gaudio susceperunt,* & in eo damno lucrum reponentes? Eadem de causâ quàm multi sanguinem, & vitam profunderunt? Atque hinc vide quàm non dubitarint futura præsentibus præferre, qui sic præsentia contempnerent.

Collige 2. Quo pretio emenda sit Beatitude, scilicet omnibus bonis, omnibus pœnis & rerum facilis est jactura, sed hujus rei, planè intolerabilis. Ex hæc intelligitur quæ & quanta sit pœna damni *Quid enim prodest homini si univèrsam mundum lucretur, anima vero sua detrimentum patiatur?* Itaque in illud omni studio connitendum est, ut ac qui-

quiratur: non parcendum labori, non impensis, non curis, non vigiliis. Certè Augustini ea vox est, quælibet gravia ferenda multis annis, ut quis vel unum diem gloriâ fruatur: Et illa Chrysostomi, ut gloriâ adipiscamur, omnes pœnas ferendas esse: Imitemur Evangelicum illum mercatorem, qui omnia dedit, ut unam emeret margaritam, nec se credidit deceptum: Equidem si Christus suo sanguini non pepercit, si nec Martyres suo, si passim Confessores, non sanitati, non corpori, non pulchritudini, non opibus, non laboribus, non honori, non vitæ; cui rei parcere debemus?

Collige 3. Ex duobus tibi alterum esse eligendum, neque enim tertium datur: Aut iocius esse debes Lazari in sinu Abraham, hoc est in gloriâ, aut te oportet socium esse divitis Epulonis in æternis tormentis: Aut te summè miserum oportet, aut summè beatum. Sed cum iste duplex status rationem habeat finis, necesse est ut ad utrûq; per sua media venia-

tur, illud autem mediû unicum est, vita: Certè autem qualis fuerit vita Lazari: quod mendicus, quod ulceribus plenus, quod totam vitâ jacuerit, quod micæ de mensa divitis cadentes appetierit, quas tamen nemo dedit: è contrario vide qualis fuerit vitâ Epulonis, *Induebatur purpurâ, & bysso, & epulabatur quotidie splendide*: Vide cui eligas similis esse, an Lazaro, an Epuloni: Sed hoc apud te statue necessarias esse ejusmodi vices, & quoad statum attinet, nemini licere utrobique felicem esse: eò enim pertinet Christi vel parabola, vel Historia.

Quæ cum ita sint, Tibi optio datur: Vide, cui te similem esse malis: Vtrumq; considera, non inadæquatè, sed adæquatè: Vtrumque utriusque statum attende, ac vide quid consultat prudentia Christiana, & ex illius principiis vitæ tuæ actiones compone. Ita forte Divitis repudiata, Lazari virtutes amplectèris, & ad æternam gloriâ cum eo pervenies, ad quam nos perducatur Christus. Amen.

DOMINICA TERTIA

IN QUADRAGESIMA.

CONCIO PRIMA.

Probatur dari inter Dæmones aliquam regni formam.

Erat Iesus ejiciens Dæmonium. Lucæ II.

DE pessimo ac difficillimo Dæmonio loqui potest: nihil loqui, quia uti dicitur, in textu, *Et illud erat mutum*; nihil audire, nam *αποὸς* vocatur in scripturâ, quam addicere, si neque audire, neque vocem sic explicat Tertullian. ut mutum & sur-